

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ.

Стаття 5 Конституції України

№ 24 (92)

Наша ГРОМАДА

ЧЕТВЕР,
27 червня '19

3 Днем Конституції України!

Дорогі друзі!

Вітаємо вас з великим державним святом – Днем Конституції України.

Прийняття 23 роки тому Основного закону закріпило правові основи незалежної України, сприяло підвищенню її авторитету в світі. Конституція визначила найбільш цінні цінності життя людини, її здоров'я, честь і гідність. Тому обов'язок кожного українця – від рядового громадянина до президента – шанувати Конституцію. Тільки так ми зможемо забезпечити розвиток України як демократичної держави.

Бажаємо усім доброго здоров'я, добробуту, впевненості в завтрашньому дні.

Працівники АТ «Кіровоградське рудоуправління»

Радіти чи сумувати?

Національний банк з 25 жовтня введе в обіг нову банкноту номіналом тисяча гривень. На

аверсі купюри зображений філософ, природознавець, основоположник геохімії, біогеохімії та радіогеології, вчення про біосферу та космізм, організатор Української академії наук Володимир Вернадський. На реверсі – президія Національної академії наук. Поява в обігу такої банкноти може свідчити як про збільшення грошей в країні, так і про високу інфляцію.

Рідну мову знаємо найгірше?

Несерйозне ставлення до популяризації й вивчення рідної української мови в нашій країні, схоже, дається в знаки. Всього 17 осіб з 440 тисяч учасників цього річного основного ЗНО склали тест з української мови й літератури на 200 балів. В той же час з математики таку кількість балів набрали аж 98 учасників, з

хімії – 77, з англійської – 36. За повідомленням Українського центру оцінювання якості освіти, найбільше 200-балників у Києві – 63, Львівській області – 41, Харківській області – 25 і Дніпропетровській області – 20. Кіровоградщина має всього одного такого «вундеркінда».

Продавав дані про військових

Співробітники Служби безпеки України у межах протидії корупції викрили на систематичних хабарях начальника відділу обслуговування платників податків та надання адміністративних послуг одного з підрозділів податкової інспекції Головного управління ДФС в Кіровоградській області. Оперативники

спецслужби встановили, що посадовець за різні суми неправомірної вигоди продавав інформацію із закритих баз даних щодо військовослужбовців, зокрема учасників АТО. Також зловмисник збував відомості про підрядників, які проводять ремонтні роботи на територіях військових частин у регіоні.

Якби обирали сьогодні

Українці, які визначилися і точно підуть голосувати на позачергових виборах, готові відправити до Верховної Ради 5 партій. Такі результати опитування, яке провели Український інститут соціальних досліджень ім. Яременка і центр «Соціальний моніторинг». За партію Володимира Зеленського «Слуга народу» готові проголосувати 45,3% опита-

них, за «Опозиційну платформу – За життя» – 12,1%, за «Батьківщину» – 8,8%, за «Європейську солідарність» Петра Порошенка – 8,4% і за партію музиканта Святослава Вакарчука «Голос» – 6,8%. Не долають прохідний бар'єр у 5% «Громадянська позиція» Анатолія Гриценка, «Сила і честь» Ігоря Смеска, Радикальна партія Олега Ляшка.

У «мінерів» забиратимуть майно

Міністерство внутрішніх справ України пропонує поси-

ти відповідальність за свідомо неправдиві повідомлення про мінування. Як зазначили у відомстві, вже підготовлено зміни до Кримінального кодексу, згідно з якими за згадані протиправні дії буде збільшено термін кримінальної відповідальності та обмеження волі на строк понад шість років, а також конфіскуватиметься майно «мінерів».

З 25 червня 2019 року АТ «Кіровоградське рудоуправління» безкоштовно перевозить людей похилого віку (61 рік і старші) до Кропивницького за таким графіком: Катеринівка – вівторок, 9.00, Обознівка – середа, 9.00. Пасажири мають пред'являти водієві підтвердуючі вік документи – пенсійне посвідчення або паспорт.

М. І. Тромовій — з нагоди ювілею

Дорога Тетяно Іванівно!

Багато теплих слів Ви почуєте з нагоди ювілею, і Ви їх, безумовно, заслуговуєте.

Кожен, хто навчався в Катеринівській школі в 1960 – 1980 роках, знає Вас як свою вчительку, котра вкладала в роботу душу, намагалася дійти до кожного дитячого серця. Колишні Ваші підлеглі скажуть, що такого принципового керівника школи – годі

пошукати. І зауважать, що Ви висували до себе такі ж високі вимоги, як і до інших. А стільки добрих справ Ви зробили у громадській роботі! Жіноча рада Катеринівки, коли Ви її очолювали, була дуже авторитетним і впливовим органом у селі. Ви так кажете про ту свою діяльність: «Мені було до всього діло». За це Вас і цінуємо – за завзятість, нетерпимість до людської байдужості, до неспра-

ведливості.

Ви й тепер не залишаєтеся осторонь громадського життя. Ми прислухаємося до Ваших оцінок того, що відбувається навколо. Нам важлива думка такої мудрої людини, як Ви.

Сердечно вітаємо Вас з ювілеєм! Бажаємо доброго здоров'я, благополуччя. Живіть довго і щасливо! Ви нам потрібні!

Жителі Катеринівки

Учителька на все життя

Коли мені передали прохання жительки Катеринівки Світлани Миколаївни Черненко (на фото) завітати до неї додому, я припустити не міг, навіщо знадобився їй. Виявилось, жінка хоче поговорити про свою вчительку, якій днями виповниться дев'яносто. Запитав, про кого йдеться, адже нібито всіх місцевих педагогів-ветеранів знаю, про багатьох розповідала «Наша громада».

– Про Тетяну Іванівну Громову, – уточнює пенсіонерка.

– Невже?! – дивуюся. – Та ще торік ми брали в неї інтерв'ю й гадали, що вона значно молодша...

– Уявіть собі: їй справді випо-

вниться дев'яносто. Я це знаю, бо вона була моєю вчителькою.

Тетяна Іванівна Громова – знакова для Катеринівки і Грузького (в цьому селі вона теж працювала в школі) особистість. Окрім того, що дала путівку в життя багатьом юнакам і дівчатам, служила прикладом працелюбності, старанності, чесності, справедливості. Відтак почути про неї щось нове – це неабияка журналістська вдача. Тож прошу Світлану Миколаївну згадати, як їй вчилася у Тетяни Іванівни. Вона охоче згоджується.

– Мені пощастило жити з нею в одному будинку на Аварійному (перші будинки рудника), – почала розповідь. – Ми бачилися

щодня, часто разом у школу та зі школи ходили. А ще вона була моїм класним керівником у восьмому, дев'ятому та десятому класах.

Закінчення на стор. 3

Володимир Кухта: Готуємо зміну з дитсадка

Нещодавно в кар'єрі акціонерного товариства «Кіровоградське рудоуправління» з експертською побували школярі селища Нового. Для них стало несподіванкою, що зовсім неподалік, всього за кілька кілометрів, існує виробництво, про масштаби якого вони уяви не мали. За нинішньою модою, охоче робили селфі, тобто фотографувалися на пам'ять на фоні великих машин, брали із собою зразки глини, з якої добувається каолін, а дехто цікавився, чи можна буде колись і собі влаштуватися тут на роботу.

Генеральний директор підприємства Володимир Кухта, розповідаючи мені про ту експертську, сказав, що для учнів Катеринівського корпусу ліцею «Нова школа», на відміну від їх однолітків із сусіднього селища, кар'єр – це не щось невідоме, про нього вони чують з дитячого садка, знають, що там працюють їхні батьки. І мені подумалося: а чи не є турбота, що її так щедро проявляє рудоуправління про місцевих дітлахів, однією з ланок підготовки майбутніх працівників?

– Ну, звичайно ж, ми розраховуємо, що колись ці діти придуть на зміну своїм батькам, – погоджується зі мною Володимир Валентинович. – Це наш трудовий резерв, а до нього й ставлення відповідне має бути.

Тепер я, здається, чіткіше уявляю, в чому криється «секрет» успішної діяльності підприємства протягом тривалого часу, – в добре продуманій системі підготовки кадрів. Володимир Валентинович, ніби здогадуючись, про що я зараз думаю, каже:

– Рудник – це живий організм, його постійно треба підживлювати новою енергією, і найкраще, коли це відбувається не спонтанно, тобто коли виникла потреба, а постійно, системно.

За його словами, кадрове оновлення на підприємстві – рід звичайна, і як приклад наводить той факт, що екіпажі екскаваторів складаються переважно з молоді. Відбувається омолодження кадрів і серед водіїв самоскидів, адже старше покоління виходить на пенсію. Але сісти за кермо багатотонних «беллів» чи «камацу» відразу, без стажуван-

ня, ще нікому з молодих не вдавалося. Як і без іспитового терміну, який вони відбувають працюючи на допоміжному транспорті – мікроавтобусах, автомобілях, що використовуються в господарстві. До них придивляються, їх вивчають. Трапляється, декому так і не вдається здійснити мрію – працювати на великому самоскиді. З його ж вини.

– Якщо раніше випробувальний термін роботи на роз'їзному транспорті тривав до двох років, то нині він значно коротший – до півроку. Бо в претендентів є гарний стимул – в кар'єрі їхній заробіток буде вищим у кілька разів, – каже Володимир Валентинович.

Він не приховує, що головне завдання його як управлінця – мотивувати людей.

– Раніше як було? – продовжує. – Проштрафився працівник – давай його на збори. Виховували всім колективом. На когось це діяло, а в більшості випадків ті збори були марною тратою часу. Сьогодні ж ситуація інша: ми платимо тобі хорошу заробітну плату – будь ласка, виконуй свою роботу. І це працює. Ось два місяці тому мені здалося, що темпи розкритих робіт почали дещо знижуватися. Запитую в гірничого майстра – ні, відповідає, працюємо, як і працювали. Попросив перевірити, як працювали в цей же період торік, і з'ясувалося, що працюємо гірше! Екскаваторники і водії самоскидів наводили мені тисячі аргументів, чому не можуть збільшити виробіток. Довелося вдатися до «адміністративного тиску». Сказав їм: не підвищити наступного місяця обсяги зробленого, забудьте про додаткові коефіцієнти. А останні – дуже серйозний плюс до заробітної плати, і діють, коли працівник перевиконує норму. І що ви думаєте! Наступного місяця всі до одного перевищили минулорічні показники.

Отже, генеральний директор вважає матеріальний стимул найефективнішим в сьогоднішніх умовах. Запитую, чи вигідно це підприємству.

– Безперечно вигідно, – відповідає Володимир Валентинович. – Ми досягаємо значного підвищення продуктивності праці, що в кінцевому підсумку

веде до збільшення видобутку глини. Наведу конкретні цифри. Якщо ще п'ять років тому водії самоскидів «камацу» за зміну робили шість ходок на відстань дванадцять кілометрів і переконали нас, що це – максимум, більше не можуть, то сьогодні вони роблять за зміну дев'ять ходок. Їхня продуктивність праці зросла рівно на п'ятдесят відсотків. На «кразях», які ми раніше використовували, цей показник був ще кращим: з шести ходок поступово піднялися до одинадцяти. Яка ще фірма може похвалитися таким зростанням?

«Наша громада» повідомила, що підприємство щомісяця виплачує стипендії всім учням, котрі навчаються в Катеринівському корпусі ліцею. По-різному можна ставитися до цього «жесту доброї волі», в тому числі й засуджувати, а Володимир Валентинович вважає, що діти мають змалечку вчитися розпоряджатися своїми коштами, економити, а головне – усвідомити, що твоя праця винагороджується, якщо ти добре трудитимешся.

Узагалі складається враження, що освітою Володимир Кухта переймається не менше, ніж виробництвом. І справа не тільки в тому, скільки за рахунок підприємства придбано для Катеринівських ліцеїстів комп'ютерів, телевізорів, парт, скільки витра-

чено коштів на ремонт приміщення. Його цікавлять й інші питання. Наприклад, чому дехто з учителів намагається перекласти відповідальність за низьку успішність деяких учнів на самих учнів.

– Звичайно, так легше – повісити на учня ярлик двічника й нічого не робити з ним, – ділиться думкою Володимир Валентинович і додає: – Але вчителі мають знати, що учні теж їх оцінюють, насамперед їхнє ставлення до своїх обов'язків – хто посправжньому працює, а хто відбуває чергу.

Йому до вподоби фінська школа, для деякого ознайомлення з якою навіть замовив книги. Каже, фінська школа демократичніша, вчителі в стосунках з учнями не наголошують на своїй вищості, а оплата їхньої праці залежить від якості отриманих учнями знань.

– А чому б і нам не оцінювати так роботу вчителів? – запитую.

Ще він намагається з'ясувати, чому до створення об'єднаної територіальної громади серед дев'ятикласників майже не було бажаних продовжити навчання в десятому класі, а сьогодні вже відомо, що у вересні десяти класи функціонуватимуть у всіх корпусах ліцею. Припускає: це наслідок того, що ліцеєм опікується не район, а сама громада.

– У районних чиновників просто руки не доходили, щоб вивчити й задовільнити потреби кожної школи, а нам все-таки вдалося значно поліпшити умови навчання в ліцеї, – каже Валентин Володимирович. – Хоч до ідеалу ще далеко.

Його мрія – зробити так, щоб сільські учні отримували знання не гірші, ніж їхні міські однолітки. Мабуть, цим і можна пояснити, чому він за виробничими питаннями не забуває про навчання дітей, а стимулювання за працю, з якого починалася ця розмова, – лише один із способів досягнення наміченого.

Валерій М'ЯТОВИЧ

Варто знати

Що зміниться з 1 липня

З першого липня на українців чекає ряд нововведень. Ось деякі з них:

Запрацює ринок електроенергії

З 1 липня запрацює повномасштабний ринок електроенергії відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії».

Цей ринок передбачає запровадження нової моделі взаємовідносин між постачальниками та споживачами електроенергії. Зокрема, ліквідується єдиний покупець та продавець електроенергії – Енергоринок. Продавці електроенергії мають відповідно до двосторонніх угод між виробниками та постачальниками або споживачами.

Запроваджуються біржі з продажу електроенергії. Тепер обленерго не зможуть розподіляти електроенергію та постачати її споживачам. Постачання виділяють в окремий бізнес. Це відповідає європейським стандартам та створює умови для конкуренції.

Державні компанії повинні будуть продавати електроенергію населенню за зниженими цінами. Це зробили, аби запровадження ринку електроенергії не призвело до різкого зростання тарифів на світло.

Безкоштовна діагностика

Стартує другий етап медичної реформи. Він передбачає оплату за рахунок держави вторинної медичної допомоги – консультації фахівців, аналізів і досліджень. «З 1 липня мають оплачуватися 56 видів діагностичних послуг, які декларує уряд. Вони будуть оплачуватися щодо кожної людини в районній і міській лікарні», – повідомила заступник голови комітету Верховної Ради з питань охорони здоров'я Ірина Сисенко.

Також МОЗ запровадив програму «Безкоштовна діагностика», яка включає понад 50 видів обстежень. Це 6 видів УЗД, 5 видів рентгена, 4 види біопсії під контролем УЗД, тести на виявлення хвороб серцево-судинної системи. Програма передбачає ендоскопічні дослідження та операції стравоходу, шлунка, тонкої і товстої кишки, нирок, сечового міхура.

Курити буде не вигідно

Вартість пачки цигарок високої якості може зрости до півсотні гривень. Окрім запланованого Податковим кодексом щорічного підняття акцизу на тютюнові вибори на 20%, з 1 липня запроваджується ще й індексація на інфляцію в розмірі 9%. За підрахунками виробників, загальне підвищення вартості пачки цигарок може становити 7 – 8 гривень, а до кінця року пачка сигарет подорожчає ще на 20–25% у порівнянні з 2018-м роком.

Коли лікар може відмовитися від пацієнта

У кожного лікаря є право на відмову від подальшого ведення пацієнта. Але пацієнт ні за яких обставин не може залишитись без медичної допомоги.

Лікар має право відмовитися від подальшого ведення пацієнта, якщо:

1. Пацієнт не виконує медичних приписів і при цьому нічого не загрожує життю пацієнта чи здоров'ю людей, які його оточують. Усі порушення мають бути зафіксовані і задокументовані (несвоєчасна явка на прийом, алкогольне, наркотичне, токсичне сп'яніння під час лікування, вихід на роботу без дозволу лікаря, «втеча» зі стаціонарного лікування тощо), а задовільний стан здоров'я пацієнта підтверджений.

2. Пацієнт порушує правила внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я. Як і в попередньому випадку, усі порушення мають бути задокументовані, а задовільний стан здоров'я пацієнта підтверджений.

Важливо: лікар не несе відповідальності за здоров'я пацієнта, якщо той відмовляється від медичних приписів або порушує встановлений для нього режим.

Лікар НЕ може відмовити у наданні медичної допомоги пацієнту, якщо знає:

- що така відмова може призвести до тяжких наслідків для пацієнта;

- що така відмова може призвести до смерті пацієнта чи інших тяжких наслідків.

Неналежне виконання професійних обов'язків медиком або фармацевтичним працівником тягне за собою покарання відповідно до ККУ.

Коли сімейний лікар, терапевт чи педіатр може відмовити у прийнятті декларації
Лікар може відмовитись підписувати декларацію з пацієнтом, якщо у лікаря уже є оптимальна кількість декларацій. Для терапевта – це 2000 декларацій, сімейного лікаря – 1800, педіатра – 900.

З січня 2019 року всі лікарі мають технічну можливість укласти декларації понад оптимальну кількість. Національна служба здоров'я України рекомендує керівникам медзакладів локальними наказами визначати, які ліміти у їхніх лікарів, адже у кожного ЗОЗ своя ситуація з пацієнтами, умовами роботи тощо. Оптимальний обсяг практики – підстава для відмови у прийнятті декларації.

Лікар НЕ має права відмовляти пацієнту у прийнятті декларації:

- через місце реєстрації: пацієнт має право обрати лікаря ПМД, незалежно від зареєстрованого місця проживання;
- через місце проживання у іншому селі/місті/районі/області: фактичне місце про-

живання не має значення при підписанні декларації, хоча лікар може звернути увагу пацієнта на ймовірні труднощі у логістиці, оскільки до медиків пацієнти звертаються не лише за медичною допомогою, але й за довідками, направленням до інших спеціалістів тощо;

- через вік, стать, соціальний статус, матеріальне становище чи інші характеристики пацієнта (виняток становлять випадки, коли з педіатром хочуть підписати декларацією дорослі або батьки хочуть підписати декларацію для дитини з терапевтом);

- через історію хвороби пацієнта: люди, які мають хронічні чи інші захворювання, підписують декларації на рівних умовах;

- через те, що у людини немає паспорта: щоб підписати декларацію, будь-яка людина, яка на законних підставах перебуває на території України, може подати один із документів: тимчасове посвідчення громадянина України; посвідка на постійне проживання в Україні; посвідчення біженця; посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;

- через те, що людина є тимчасово переміщеною особою: якщо ви маєте паспорт громадянина України, ніякі додаткові довідки, окрім індивідуального податкового номеру, не потрібні (довідка внутрішньо переміщеної особи – не потрібна).

В СРСР майже на кожному підприємстві, майже в кожній установі діяла первинна організація компартії. На зборах цих організацій схвалювалися плани розвитку країни, накреслені ЦК партії, ухвалювалися рішення про відзначення переможців. Реагували партосередки й на скарги трудящих, нерідко втручалися в особисте життя своїх членів – якщо ті поводилися всупереч так званому моральному кодексу будівника комунізму.

Догана за вінчання

Приміром, 1948 року на зборах партійної організації колгоспу «Новий світ», який діяв в Обознівці, винесли суворо догану кандидату в члени партії Григорію К. за те, що він «проявив моральну нестійкість» – одружившись, ще й повинчався. 10 березня 1953 року парторганізація обознівського колгоспу (він називався уже імені Щорса) розглянула питання про зняття з К. догани. З'ясувавши, що чоловік після свого вінчання не брав участі в релігійних обрядах, партійці скасували попереднє стягнення.

МТС не встигала

У 1920-х – 1950-х роках в СРСР діяли МТС – машинно-тракторні станції. Це були державні підприємства, які, маючи сільськогосподарську техніку, надавали колгоспам послуги з обробки земель, збирання врожаю.

Після Другої світової війни

частка тракторів у тягловій силі, яка застосовувалася в колгоспах, поступово зростала. І все ж, як зазначається в історичних джерелах, техніки було недостатньо. Приміром, 1950 року в радянській Україні збирання зернових здійснювалося із застосуванням комбайнів тільки

Міжцпе

на 34 відсотках площі, цукрових буряків – на 2 відсотках. Це підтверджується і протоколом зборів партійної організації обознівського колгоспу за 9 травня 1953 року, в якому зазначається: МТС не може своєчасно виконати польові роботи.

На прохання широких народних мас

На зборах парторганізації колгоспу імені Щорса 16 липня 1953 року обговорювалася постановка пленуму ЦК КПРС «Про злочинні і антипартійні дії Берії».

Лаврентій Берія до війни був наркомом внутрішніх справ СРСР, керував радянською зовнішньою розвідкою, входив в найближче оточення Сталіна, з 1943 року керував радянським ядерним проектом. 1953 року, після смерті Сталіна, новий керівник держави Хрущов звинуватив його в шпигунстві на користь Великобританії, в організації масових репресій проти радянських громадян.

Кримінальне переслідування Берії було предметом обговорення широкими народними ма-

сами. От і партійна організація обознівського колгоспу постановила: «схвалити рішення ЦК про виключення з партії ворога народу Берії, просити Верховний Суд засудити його до найвищої міри покарання через повішання».

Того ж 1953 року Берію розстріляли.

чається: «намічається суттєве зниження норм обов'язкових поставок з особистих господарств, підвищення заготівельних цін на сільгоспродукцію», «це боротьба за підйом сільського господарства».

На тих же зборах схвалено рішення ЦК КПРС, яке перед-

машинкою. Про це свідчить така обставина: перший друкований протокол партійної організації цього господарства датовано квітнем 1954 року. Того ж місяця обознівські комуністи прийняли до своїх лав Бориса Андрійовича Удота.

9 березня 1955 року вони від-

Колгоспні хроніки

Реформа від Маленкова

18 серпня 1953 року відбулися збори парторганізації колгоспу імені Щорса, на яких обговорювалася ініціатива тодішнього голови радянського уряду Георгія Маленкова, спрямована на зменшення сільгосподатку. Обознівські комуністи схвалили її. У протоколі їх зборів зазна-

бачало зміцнення стосунків з КНР, засуджено США за політику холодної війни і створення водневої бомби. Ішлося й про роботу гуртка з вивчення біографії Сталіна. Культ його особи ще не було розвінчано.

Обрали секретарем Марченка

Навесні 1954-го колгосп імені Щорса обзавівся друкарською

правили у відставку свого очільника Кожухаря. Новим секретарем партійної організації обрано Марченка.

25 вересня 1955 року на партійних зборах обознівського колгоспу обговорювався лист ЦК КПРС про збір підписів під зверненням до Всесвітньої ради миру про заборону атомної війни.

Запланували електрифікацію Обознівки

26 квітня 1955-го на зборах парторганізації колгоспу імені Щорса затверджено перспективний план розвитку господарства на 1955 – 1960 роки.

Планом передбачався розвиток, крім традиційних рільництва та тваринництва, городництва, садівництва, бджільництва.

Також комуністи намітили електрифікацію села, будівництво лазні.

За матеріалами Державного архіву Кіровоградської області підготував Віктор КРУПСЬКИЙ

Учителька на все життя

Закінчення.
Початок на стор. 1

Клас наш був специфічний: складався в основному з приїжджих і хлопців та дівчат із сусідніх сіл. Тетяні Іванівні вдалося нас об'єднати, здружити. Ми були дуже дружні, ми й досі не забуваємо одне про одного.

Тетяна Іванівна була хорошим учителем, свій предмет – російську мову і літературу – знала бездоганно, на її уроках ми не нудьгували. І класним керівником була хороши – завжди нас захищала, допомагала в складних ситуаціях. Тому й ішли ми до неї зі своїми радощами й бідами. Пам'ятаю, коли я навчалася у восьмому класі, вчитель історії наприкінці першої чверті поставив мені «трійку».

Я коротко відповіла на запитання, а йому здалося, що я не достатньо добре вивчила домашнє завдання. «Трійка» була не моєю оцінкою, адже сьомий клас закінчила з похвальним листом. Іду до Тетяни Іванівни: так і так, не хочу, щоб у мене за чверть з історії була «трійка». Тетяна Іванівна пообіцяла з'ясувати, чому вчитель так низько оцінив мої знання, і невдовзі передала мені умову вчителя: він запитуватиме мене весь урок, і якщо я відповім на всі запитання, поставить «п'ятірку», ні – залишиться «трійка». «Ти готова?» – запитала мене Тетяна Іванівна. Я: «Так». І ось починається

урок. Разом з учителем до класу заходить і Тетяна Іванівна. Я відповідаю сорок п'ять хвилин, однокласники не розуміють, що відбувається. Врешті-решт, учитель ставить мені п'ятірку. Тетяна Іванівна своєю присутністю додала мені впевненості.

Мені випало і працювати з нею, коли її призначили директором Катеринівської школи. Я там була піонервожатою. Багато чому навчилася в неї, і коли мені кажуть, що Тетяна Іванівна була строгим керівником, я завжди відповідаю, що просто

Пригадується ще один епізод з нашого шкільного життя. Між класами тривало змагання, хто заготовить найбільше брухту. Що де бачили, те й брали. І хлопці наші перестаралися – розібрали кладку через канаву – там було багато металу всякого. Нас оголосили переможцями, ми радіємо, а тут до школи приходить голова колгоспу, Бринза його призвище було, й вимагає повернути кладку на місце. Як нам було соромно – ми підвели свого класного керівника! А Тетяна Іванівна нас навіть не сварила, з розумінням поставилася до нашого бажання бути першими.

вона любила порядок, дисципліну, сама їх дотримувалася і від інших того вимагала.

Одним словом, золота вона людина. Якби була іншою, то й не згадували б ми, мабуть, про неї, а так вітаємо з днем народження, просто телефонуюмо, щоб почути її голос, поговорити. Обов'язково провідаємо її в день ювілею – хлопці вже мені дзвонили, сказали, що приїдуть. Аж не вірився, що школу ми закінчили шістдесят один рік тому...

Валерій М'ЯТОВИЧ

На фото: зустріч однокласників через 50 років.

Купівля оцінки – це кримінал

Про це нагадав керівник юстиції Кіровоградщини Вадим Гуцул у зв'язку з тим, що нині у вищих навчальних закладах – екзамен.

– Відповідальність за неправомірну вигоду несуть обидві сторони – і та, що дає хабар, і та, що його отримує. За це передбачено штрафи в розмірі від 8500 гривень, можливе й застосування санкції у вигляді позбавлення волі на строк до 12

років, – розповів посадовець. Також він нагадав: якщо добровільно повідомити про хабар правоохоронцям, кримінальна відповідальність не настає. Щоб отримати додаткову консультацію з цього питання, слід зателефонувати до єдиного контакт-центру системи безоплатної правової допомоги за номером 0 800 213 103.

«Ще не перевелися порядні люди!»

Вдячність людям, з якими їхала нещодавно в автобусі за маршрутом Обознівка – Нове, висловила на сторінці нашої газети в фейсбуці Світлана Петренко. «Гаманець, який я загубила в автобусі перед тим, як вийти з нього, пасажири передали водієві Олександрові Турбалі, – написала Світлана. – І він знайшов спосіб, як зі мною зв'язатися, та повернув мені

гаманець. Ще не перевелися порядні люди!»

Похвалила Олександра Турбалу, водія ПАТ «Кіровоградське рудоуправління», й жителька Лісного Тетяна Токаренко-Базилевич. Вона написала на тій же сторінці у фейсбуці, що Олександр, керуючи автобусом, поводиться з пасажирами чемно, інтелігентно.

Мухоловка Діонея

Діонея, або Венерина мухоловка, вважається королевою серед усіх рослин-хижаків. Її чашоподібне листя, вкрите спеціальними ворсинками, виконує роль сенсорів. Якщо на листя сідає комаха – воно закривається. Після того як діонея вполювала собі їжу починається процес травлення. Він триває 3 – 4 дні, після чого рослина відкриває пелюстку. У ній від комах залишається лише хітин (оболонка).

Одна пелюстка може закриватись 3 – 4 рази. Потім – помирає. Тому не варто засовувати у неї пальці та інші предмети.

Після того, як рослина «пообідала», починається активний ріст. Підгодовувати її можна і треба, але лише живими комахами.

Догляд за діонеєю дуже простий. Росте вона на болотах, тож для неї підійде торф'яний субстрат. Горщик

варто брати скляний або пластиковий. Також мухоловку можна поселити у флораріумі. Щоб рослина добре росла, їй потрібне яскраве сонячне світло та постійна волога. Для цього у піддон наливають фільтровану або дистильовану воду. Користуватись водою з-під крана не можна. Так рослина може загинути, через метали у воді.

Горщик із діонеєю не можна крутити чи переставляти часто. Вона цього не любить. Підживлювати добривом її теж не потрібно.

У літню спеку мухоловка чудово рятують від комарів. Вона приваблює їх своїм запахом, а потім з'їдає.

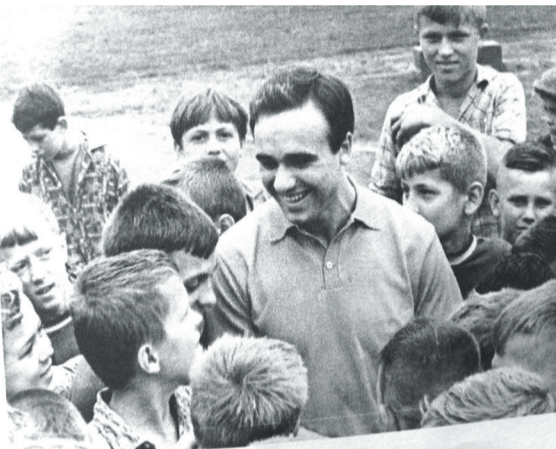

Він зафіксував для нас епоху

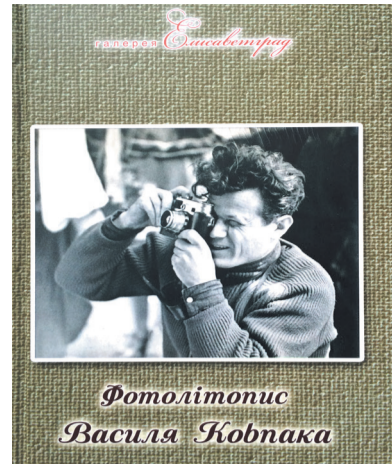
Днями в приватній галереї «Єлисаветград», що в Кропивницькому, презентували книгу «Фотолітопис Василя Ковпака». Її можна вважати проміжним підсумком роботи над спадщиною колишнього фотокореспондента друкованих видань нашої області, адже, як зазначив власник галереї й ініціатор видання книги Микола Цуканов, вже оцифровано десять тисяч негативів, але до закінчення ще далеко.

Василь Ковпак працював у ті часи (кінець 50-х – початок 90-х років), коли події й люди фіксувалися на фотоплівку. Ніби дбаючи про нас, сучасних, він робив усе для їх збереження, та після його смерті безцінна спадщина могла б опинитися на смітнику чи бути кимось «прихвизованою», якби не колеги по цеху Василя Ксенофонтовича та небайдужі люди. Завдяки їм архів не тільки вдалося врятувати, а що найголовніше – зробити зручним для використання дослідниками минулого, науковцями, журналістами.

Без перебільшення, на плівках Василя Ковпака – ціла історична епоха. Навіть з тих кількох сотень світлин, поданих у книзі, можна уявити, чим і як жила Кіровоградщина, які знаменитості її відвідували. Поет і кінорежисер Микола Вінграновський, поет Дмитро Павличко, гроно відомих на весь колишній Союз артистів – Леонід Биков, Людмила Гурченко, Євгеній Веснік, співак Дмитро Гнатюк, космонавти – Валерій Рюмін, Леонід Попов, Олексій

Леонов, легендарний футболіст Валерій Паркуян – це далеко не повний перелік видатних особистостей, зафіксованих фотокореспондентом. Та все ж основним об'єктом для зйомок йому служили

Фотолітопис
Василя Ковпака

жителі Кіровоградщини – трудівники полів і ферм, вчителі, медики, робітники заводів і фабрик. Подих перехоплює, коли бачиш на світлинах знайомі тобі обличчя...

Овочі з повітря

Інститут здоров'я рослин у Черкасах презентував екологічні овочі, вирощені з повітря. Вчені мають перший аеропонний врожай: 2 кг помідорів, 4 кг перцю та 3 кг базиліку. А в рамках експерименту виростили 4 рослини соняшника, який зацвів і зараз знаходиться на стадії формування насіння.

Аеропоніка – це агровиробництво без ґрунту і в закритому приміщенні. Тому немає ні шкідників, ні хвороб. При цьому посівний матеріал також не вимагає протруєння, необхідна лише обробка стимулюючими сумішами біопрепаратів, спеціальних бактерій, завдяки яким рослина буде забезпечена необхідними поживними елементами.

Для вирощування необхідний спеціальний контейнер, обладнаний комп'ютером. Він керується зі звичайних смартфонів. Автоматично встановлюється температура, рівень постачання води та подача добрив.

Фахівці лабораторії зазначають, що завдяки аеропоніці можна розширити спектр вирощуваних культур, досягти економії ресурсів і площі і мінімізувати затрати людської праці. При цьому отримувати екологічно чисту продукцію. Важливо, що в умовах вичерпності

природних ресурсів і нездатності деяких елементів екосистеми до самовідновлення цей спосіб може стати основним шляхом подолання світової продовольчої кризи. Економія води порівняно з ґрунтовими висадками сягає 90%.

Ці дослідження дадуть можливість у майбутньому використовувати аеропоніку для пришвидшення процесу виведення нових поколінь гібридів рослин. Бо ж умови вирощування в аеропонній

установці дозволяють отримувати від 4 до 14 врожаїв на рік – залежно від культури. Людині потрібно тільки посадити врожай і зібрати його. Решту справи робить комп'ютер. Окупність залежить від площі. Чим вона більша – тим більше продуктів можна виростити. Таким методом на площі в 10 м² можна виростити близько 60 рослин.

Вчені дослідили вирощені овочі на екологічність, а потім з'їли їх.

Ваше здоров'я

Як «не пахнути» у спеку

У літню спеку особливо актуальне питання про те, як запобігти неприємному запаху поту та зменшити потовиділення.

❖ Дбайте про гігієну тіла. Регулярно приймайте душ та за потреби користуйтеся антиперспірантами або дезодорантами.

❖ Обираючи дезодорант чи антиперспірант, уважно читайте та дотримуйтеся інструкції. Особливо застереження «не наносити на пошкоджену шкіру». Відомо, що солі алюмінію, які є в складі антиперспірантів, токсичні та можуть провокувати виникнення деяких видів пухлин. Але лише, коли вони проникають безпосередньо у кров. Також звертайте увагу на протимікробну дію речовини – краще, якщо це буде спирт.

❖ Надавайте перевагу одягу із натуральних тканин, які дозволяють тілу дихати та не затримують піт.

❖ За потреби відмовтеся від продуктів та напоїв, які можуть спричинити неприємний запах. Це, наприклад, алкоголь, часник, цибуля, кольрабі, червоне м'ясо.

❖ Будьте фізично активні. Під час тренувань потові залози активно працюють та «промиваються». Пам'ятайте, що на кож-

не тренування потрібен чистий одяг.

❖ Різкий запах поту може бути також побічним ефектом препаратів, які ви приймаєте. Уточніть у лікаря, а за потреби проконсультуйтеся з ендокринологом.

❖ Якщо вас турбує «емоційний» піт (коли ми стресуємо), є сенс подумати про видалення волосся в цих ділянках. Його потрібно видаляти із коренями. Що менше волоссяних фолікулів, то менше апокринових залоз, відповідно менше запаху. Гоління в цьому випадку майже нічого не вирішує.

❖ Не користуйтеся аерозолями у приміщенні без гарної вентиляції. Аерозолі при вдиханні можуть бути токсичними, особливо для маленьких дітей.

Тойце то вдома

Теплий десерт з вишнями

200 мл сметани, ванільний цукор за смаком, 100 мл молока, 3 яйця, 100 г цукрової пудри, 70 г борошна, 1 ст. л. вишневого лікеру, 450 г вишні без кісточок.

Розітріти духовку до 180°C. Злегка збити яйця з цукровою пудрою, додати борошно і ще раз збити. Потім додати сметану, молоко, ванільний цукор, лікер і все перемішати до однорідної маси. В отриману суміш викласти вишні. Потім розкласти в порційні форми і запекати в духовці близько 20 хв. Подавати теплим.

Малосольні огірки за 10 хвилин

500 г огірків, 3 зубчики часнику, по 10 г кропу і петрушки, 1 ч. л. солі, 2 ст. л. олії.

Огірки порізати уздовж брусочками (на 4–6 частин), якщо вони занадто великі, то можна розрізати і впоперек. Порізану зелень змішати зі спеціями і розчавленим часником. Після цього з'єднати огірки і маринад. Добре перемішати, скласти в контейнер і прибрати в холодильник. Через 10 хвилин можна їсти смачні малосольні огірочки.

Малосольні помідори за 2 години

3 помідори, 1 головка часнику, гіркий перець – за смаком, 1 пучок кінзи або петрушки, 2 парасольки кропу, невеликий шматочок листя хрону, по 1 ч. л. солі і цукру, мелений перець – за смаком.

Томати вибрати щільні, з жорсткою шкіркою. Нарізати їх середніми шматочками, видаливши місце росту плодоніжки. Перекласти помідори в чистий щільний пакет. Додати до помідорів решту інгредієнтів, дрібно їх порізавши. Висипати спеції. Добре перемішати, пакет щільно закрити і залишити на 2 год., періодично помішуючи вміст. Через деякий час помідори подавайте до столу.

Запиканка з баклажанів

2 середніх баклажани, 150 г цибулі, 2–3 зубчики часнику, 600–700 г м'ясного фаршу, 1 яйце, 50 г подрібнених волоських горіхів, 200 мл кефіру або несолодкого йогурту, 0,5 ч. л. орегано, сіль, перець, 100 г твердого сиру, олія для смаження.

Баклажани нарізати кружальцями товщиною 0,5 см. Обсмажити їх з обох боків до золотистого кольору. Цибулю дрібно нарізати трішки обсмажити, додати дрібно нарізаний часник, орегано. Смажити, помішуючи, близько хвилини. Викласти в сковороду фарш і смажити, поки м'ясо не втратить рожевий колір, близько 10 хв. По-

солити, поперчити. Зняти з вогню. Половину фаршу перекласти у форму для запікання, посипати половиною волоських горіхів. Зверху викласти половину обсмажених баклажанів. Повторити шари. Для заливки у мисці збити кефір з яйцем і дрібною солі. Вилити заливку поверх останнього шару з баклажанами. Запекати при 200°C 25–30 хв. В кінці посипати сиром і зеленню.